

dosud domnívali. Naučí vás, že ve skutečnosti svým vlastním morálním úsilím „dobří“ být nemůžeme (ani na 24 hodin). A pak vás naučí, že i kdybyste byli, stále byste ještě nedosáhli cíle, pro nějž jste byli stvořeni. Pouhá morálka není cílem života. Byli jste stvořeni pro něco docela jiného. J.S. Mill a Konfucius (Sókratés byl mnohem blíže realitě) jednoduše nevěděli, o co v životě jde. Lidé, kteří se neustále ptají, zda mohou vést slušný život bez Krista, nevědí, o co v životě jde; kdyby to věděli, pochopili by, že „slušný život“ je pouhým mechanickým soukolím ve srovnání s tím, pro co jsme my lidé opravdu stvořeni. Morálka je nepostradatelná; ale božský život, který nám sám sebe dává a který nás povolává k božství, zamýšlí pro nás něco, v čem morálka bude pohlcena. Máme být přetvořeni. Králík v nás musí zmizet – ustaraný, svědomitý, etický králík, stejně jako zbabělý a smyslový králík. Budeme krváčet a křičet, jak z nás budou padat chomáče srsti; a pak najednou pod ní objevíme něco, co jsme si nikdy nepředstavovali: skutečného člověka, nesmrtelného boha, syna Božího, silného, zářícího, moudrého, krásného, zaplaveného radostí.

„Až přijde plnost, tehdy to, co je částečné, bude překonáno.“² Myšlenka dosažení „dobrého života“ bez Krista je založena na dvojnásobném omylu. Za první, nejsme toho schopni; a za druhé, jestliže z „dobrého života“ učiníme svůj konečný cíl, míváme se nejlhubším smyslem své existence. Morálka je horou, na kterou nemůžeme vylézt svým vlastním úsilím; a i kdybychom mohli, zahynuli bychom v ledu a nedýchatelném vzduchu na vrcholu, bez oněch křídel, s jejichž pomocí máme dokončit cestu. Neboť teprve odtud začíná pravý vzestup. Zbavili jsme se lan a seker; zbytek je záležitost létání.

² 1 Korintským 13,10.

Trápení s „X“

(1948)

Myslím, že mohu předpokládat, že sedm z deseti těch, kdo čtou tyto řádky, má nějaký problém s jinou lidskou bytostí. Někdo v práci nebo doma, vaši zaměstnavatelé nebo zaměstnanci, vaši nájemníci nebo bytní, tchán či tchyně, rodiče nebo děti, manželka nebo manžel vám komplikují život, jako by nebyl i bez toho dost těžký. Lze doufat, že se před cizími lidmi o těchto problémech (zvláště o těch domácích) často nezmiňujeme. Ale někdy ano. Někdo z našich přátel se nás zeptá, proč vypadáme tak zasmušile; a pravda vychází najevo.

V takových případech náš přítel obvykle řekne: „Ale proč si o tom nepromluvíte? Proč nejdete za svou manželkou (manželem, otcem, dcerou, zaměstnavatelem, bytnou nebo nájemníkem) a všechno si nevyříkáte? Lidé jsou obvykle rozumní. Jen jim to musíte ukázat v pravém světle. Všechno jim rozumně, klidně a přátelsky vysvětlit.“ A my, ať odpovídáme cokoli, si jen smutně pomyslíme: „On nezná X. My ano. My víme, jak je zoufale beznadějně se pokoušet X něco vysvětlit. Buď jsme to znovu a znovu zkoušeli, až jsme z toho skoro nemocní; nebo jsme to vůbec nezkusili, protože nám od počátku bylo jasné, že by to nemělo smysl. Víme, že kdybychom si to s X chtěli ‚vyříkat‘, následovala by

buď scéna, nebo by na nás X zíral v čirém ohromení a řekl: „Nevím, o čem to pro všechno na světě mluvíš,“ nebo (což je snad vůbec nejhorší) by s námi X naprosto souhlasil, slíbil by, že obrátíme list a začneme znovu – a pak, o čtyřicet hodin později, by to byl přesně tentýž X jako vždycky.

Ve skutečnosti víte, že jakýkoli pokus probrat situaci s X by ztroskotal na oné staré, osudné trhlině v jeho povaze. Když se ohlížíte zpět, vidíte, jak všechny vaše plány vždycky ztroskotaly na této osudné trhlině X – na jeho nevyléčitelné žárlivosti, lenosti, nedůtklivosti, tuposti, panovačnosti, náládovosti nebo nespolehlivosti. Až do jistého věku jste možná chovali iluzi, že nějaký nenadálý náraz vnějšího štěstí – zlepšení zdraví, zvýšení platu, konec války – by vaši nesnáz vyřešil. Ale teď už nejste tak naivní. Válka skončila a vy zjišťujete, že i kdyby se stalo i všechno ostatní, X bude pořád X a vy se pořád budete potýkat se stejným problémem. I kdybyste se stali milionáři, váš manžel by vás nepřestal týrat, vaše žena by nepřestala sekýrovat, váš syn by nepřestal pít, vaše tchyně by pořád bydlela s vámi.

Je velký pokrok, když si toto uvědomíme; když si připustíme skutečnost, že i kdyby všechny vnější okolnosti byly v pořádku, skutečné štěstí by stále záviselo na povaze lidí, s nimiž musíte žít – a že jejich povahu nemůžete změnit. A teď to přijde. Když jste si to uvědomili, poprvé jste zahlédli, jaké to musí být pro Boha. Neboť Bůh se v určitém ohledu musí potýkat právě s tímto. Svěřil lidem bohatý, krásný svět, aby v něm žili. Dal jim inteligenci, aby jim ukázal, jak jej mohou využívat, a svědomí, aby jim ukázal, jak by jej měli využívat. Způsobil, že to, co potřebují ke svému životu (jídlo, pití, odpočinek, spánek, cvičení), je pro ně potěšením. A když to vše udělal, vidí, jak všechny jeho plány přicházejí niveč – právě tak jako naše malé plány – pro

pokřivenost samotných lidí. Všechno, co jim dal, aby byli šťastní, obrátí v příležitost k hádce a žárlivosti, k výstřelkům a hromadění, k bláznivostem.

Řeknete snad, že pro Boha je to něco jiného, protože on, kdyby chtěl, mohl by změnit povahu lidí, a my nemůžeme. Ale tento rozdíl není tak zásadní, jak by se nám na první pohled zdálo. Bůh si uložil pravidlo, že nebude měnit lidskou povahu násilím. Může ji změnit a učiní to – ale jen pokud mu to lidé dovolí. Tímto způsobem opravdu a skutečně omezil svou moc. Někdy se divíme, proč tak učinil, nebo si dokonce přejeme, aby ji byl neomezil. Ale jemu to očividně stojí za to. Raději si přál svět svobodných bytostí se všemi jeho riziky než svět lidí, kteří jednají správně jako stroje, protože nemohou dělat nic jiného. Čím lépe si dokážeme představit, jak by vypadal svět dokonalých automatických bytostí, tím více, myslím, chápeme jeho moudrost.

Řekl jsem, že když vidíme, jak všechny naše plány troskotají na povahách lidí, s nimiž máme co činit, v jednom ohledu chápeme, jaké to musí být pro Boha. Ale jen v jednom ohledu. V dvojím smyslu musí být Boží hledisko od našeho velmi odlišné. Především Bůh stejně jako vy vidí, jak jsou všichni lidé ve vašem domě nebo na vašem pracovišti různou měrou protivní nebo obtížní; avšak když se dívá do tohoto domu, továrny nebo kanceláře, vidí jednu osobu téhož druhu navíc – tu, kterou vy nikdy nevidíte. Tím ovšem myslím vás. Toto je další velký krok moudrosti – uvědomit si, že sami jste osobou téhož druhu. I vy máte ve své povaze osudnou trhlinu. Všechny naděje a plány jiných znovu a znovu troskotají na vaší povaze, právě tak jako vaše naděje a plány troskotají na té jejich.

Není dobré to přejít nějakým neurčitým, obecným přiznáním jako „Ovšem, vím, že mám své chyby.“ Je důležité si uvědomit, že v sobě máte skutečně osudnou trhlinu: něco,

co vzbuzuje v jiných přesně týž pocit zoufalství, jaký jejich trhliny vzbuzují ve vás. A téměř jistě je to něco, o čem nevíte – jako to, čemu se v reklamách říká „páchnoucí dech“, jež si všimne každý kromě osoby, která jej má. Ale proč mi to, ptáte se, druzí neřeknou? Věřte mi, zkoušeli vám to říct znovu a znovu, ale vy jste to prostě „nebrali“. Možná velká část toho, co nazýváte jejich „sekýrováním“, „špatnou náladou“ nebo „podivínstvím“, jsou prostě jejich pokusy odhalit vám pravdu. A dokonce i chyby, o nichž víte, neznáte úplně. Říkáte: „Přiznávám, že jsem včera večer neměl dobrou náladu,“ ale ostatní vědí, že se vám to stává pokaždé, že jste mrzout. Říkáte: „Přiznávám, že jsem minulou sobotu příliš pil,“ ale všichni ostatní vědí, že jste notorický alkoholik.

To je jeden aspekt, v němž se Boží pohled musí od mého lišit. On vidí všechny povahy; já vidím všechny kromě své vlastní. Ale druhý rozdíl je tento: on lidí navzdory jejich chybám miluje. Miluje vytrvale. Nevzdává se. Neříkejte: „Pro něj je to snadné. On s nimi nemusí žít.“ Musí. Je v nich právě tak jako mimo ně. Je s nimi tak důvěrně, těsně a nepřetržitě, že si to sotva dokážeme představit. Každá sprostá myšlenka v jejich hlavě (a v naší), každé hnutí zášti, závisti, arogance, chtivosti a ješitnosti se střetává přímo s jeho trpělivou a toužící láskou a zarmucuje jeho ducha více než našeho.

Čím více poznáváme Boha v obou těchto ohledech, tím větší pokrok děláme. Musíme X více milovat; a musíme se naučit vnímat sami sebe jako osobu téhož druhu. Někteří lidé považují za morbidní zabývat se stále vlastními chybami. Bylo by jistě krásné, kdyby většina z nás dokázala přestat myslet na své vlastní chyby, aniž by brzo začala myslet na chyby jiných. Neboť nás naneštěstí těší myslet na chyby druhých; a v původním smyslu slova „morbidní“ jde o nejmorbidnější potěšení na světě.

Nemáme rádi omezení, která jsou nám vnucena, ale navrhuji jednu formu omezení, kterou bychom si měli uložit sami. Zdržte se všeho přemýšlení o chybách jiných lidí, pokud vám to neukládají vaše učitelské nebo rodičovské povinnosti. Kdykoli vám takové myšlenky neodbytně přicházejí na mysl, proč je prostě neodsunout? A místo toho se zamyslet nad svými vlastními chybami? Neboť s těmi, s Boží pomocí, můžeme něco udělat. Ze všech těch protivných lidí v našem domě nebo na našem pracovišti je jen jediný, kterého můžeme výrazně zlepšit. To je praktický cíl, u něhož lze začít. A to bychom opravdu měli. Ten úkol budeme muset jednoho dne zdolat; a každým dnem, o který jej odložíme, se stává těžším.

Jaká je nakonec alternativa? Jasně vidíte, že nic, dokonce ani Bůh s celou svou mocí, nemůže učinit X opravdu šťastným, dokud X zůstane závistivým, sobeckým a nenávislivým člověkem. Ale jistě i něco ve vás, nebude-li to změněno, znemožní Bohu, aby vás zachránil před věčnou bídou. Pokud toto „něco“ zůstane, nebude pro vás žádné nebe, tak jako není žádné vůně pro člověka, který má rýmu, ani žádné hudby pro hluchého. Nejde o to, že by nás Bůh „poslal“ do pekla. V každém z nás roste něco, co se samo o sobě stane *peklem*, nebude-li to vytrženo v zárodku. Situace je vážná: svěřme se do jeho rukou hned – ještě dnes, v této hodině.